

22. Солонин А.Ю. Система органов местного самоуправления: Конституционно-правовой анализ : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / А.Ю. Солонин. – Челябинск, 2006. – 25 с.
23. Чихладзе Л.Т. Соотношение местного самоуправления и местного управления в муниципальном законодательстве Республики Армения: сравнительно-правовой анализ / Л.Т. Чихладзе // Политика и общество. – 2007. – № 10. – С. 35–41.
24. Шматова Е.С. Муниципализм на Западе и в России: цивилизационные модальности и социальные организации: дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук: спец. 09.00.11 / Е.С. Шматова. – Ростов-на-Дону, 2005. – 201 с.
25. Шматова Е.С. Смысловые перспективы муниципализма: цивилизационные модальности и социальные организации / Е.С. Шматова. – Ростов н/Д.: Изд-во СКНЦ ВШ, 2006. – 176 с.
26. Шматова Е.С. Цивилизационная матрица и муниципализм / Е.С. Шматова // Социальные коммуникации в российском обществе : материалы регион. межвуз. науч.-практ. конф., 27 апр. 2006 г. / под ред. проф. Ю.Г. Волкова, доц. И.А. Дьячука. – Новочеркасск: УПЦ «Набла» ЮРГТУ (НПИ), 2006. – С. 59–63.
27. Шматова Е.С. Цивилизационные детерминанты муниципализма / Е.С. Шматова // Рубикон: сб. науч. работ молодых ученых / ФГОУ ВПО «Юж. Федер. ун-т». – Ростов н/Д., 2007. – Вып. 43. – С. 10–12.
28. Ящук Т.Ф. Организационные основы местной власти в РСФСР в период нэпа. Историко-правовое исследование: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Т.Ф. Ящук. – М., 2008. – 39 с.
29. Ящук Т.Ф. Формирование отечественного муниципализма 1920-х годов / Т.Ф. Ящук // Юристы-Правоведы. – 2007. – № 2. – С. 72–76.

УДК 342.28: 321.015 (497.11 + 497.13)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ЗМІН У ДЕРЖАВАХ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІЇ (НА ПРИКЛАДІ СЛОВЕНІЇ ТА ХОРВАТІЇ)

Губрієнко О.М., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті аналізуються тенденції політико-правових реформ в Словенії та Хорватії з 90 рр. ХХ ст. і до нашого часу. Здійснено порівняльний аналіз особливостей конституційних моделей та політичних систем цих колишніх югославських республік в аспекті європейської інтеграції та переходу від соціалізму до ліберальної демократії та ринкової економіки.

Ключові слова: колишня Югославія, інтеграція до ЄС, політико-правова система, конституція, реформи, Хорватія, Словенія.

Губриенко Е.Н. ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В ГОСУДАРСТВАХ БЫВШЕЙ ЮГОСЛАВИИ (НА ПРИМЕРЕ СЛОВЕНИИ И ХОРВАТИИ) / Запорожский национальный университет, Украина

В статье анализируются тенденции политико-правовых реформ в Хорватии и Словении с 90 гг. ХХ в. и до наших дней. Проводится сравнительный анализ особенностей конституционных моделей и политических систем этих бывших югославских республик в аспекте европейской интеграции и перехода от социализма к либеральной демократии и рыночной экономике.

Ключевые слова: бывшая Югославия, интеграция в ЕС, политико-правовая система, конституция, реформы, Хорватия, Словения.

Gubrienko E.N. FEATURES POLITICAL AND LEGAL CHANGE IN STATES OF THE FORMER YUGOSLAVIA (THE CASE OF CROATIA AND SLOVENIA) / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The paper analyzes the trends of political and legal reforms in Croatia and Slovenia with 90's. twentieth century and to this day. A comparative analysis of the characteristics of constitutional models and political systems of former Yugoslav republics in the aspect of European integration and the transition from socialism to liberal democracy and market economy.

Key words: former Yugoslavia, European integration, political and legal system, constitution, reform, Slovenia, Croatia.

У процесі реформування політико-правової системи України на засадах демократії і правової держави особливого значення набуває теоретичне осмислення та врахування закономірностей зарубіжного досвіду проведення таких реформ, передусім у державах, які протягом останнього десятиліття вирішували схожі до вітчизняних соціальні проблеми. Передусім це стосується країн Центрально-Східної Європи (далі – ЦСЄ). У цьому зв'язку увесь досвід, як позитивний, так і негативний, держав ЦСЄ має виключне значення для нашої держави. Повною мірою це стосується і таких республік колишньої Югославії, як Словенія та Хорватія. Питання конституційного розвитку країн ЦСЄ розглядали відомі іноземні (переважно західні) вчені, зокрема, Ф. Шміттер, С. Ліпсет, Г. Алмонд, А. Пшеворський, А. Медушевський, Л. Шевцова. Серед українських вчених (юристів, політологів, істориків) можна назвати імена С. Бостана, М. Кріля, Є. Кузнецова, В. Шаповала. Водночас праць, присвячених саме цим державам, практично немає. З огляду на це, метою статті є порівняльне дослідження політико-правової трансформації в Словенії та Хорватії в 90-ті рр. ХХ ст., а також аналіз сучасного етапу їхнього політичного розвитку.

Історія політичного розвитку Словенії та Хорватії суперечлива, а нерідко й трагічна. З ХVIII ст. ці держави увійшли до складу Австрії (з 1867 р. – Австро-Угорщина), а після закінчення Першої світової війни та її розпаду, увійшли до новоствореного Королівства сербів, хорватів і словенців, яке в 1929 р. було перетворене на „Королівство Югославія”. У 1945 р. була створена соціалістична Югославія (до 1963 р. – ФНРЮ, потім – СФРЮ), у якій домінуючі позиції мали серби як найбільша нація країни. Після смерті І.Б. Тіто в Югославії активізувалися сепаратистські настрої, що разом з економічними проблемами призвело до її розпаду, який супроводжувався громадянськими війнами. Саме Словенія першою з югославських республік проголосила свою незалежність, що призвело до війни з СФРЮ (т.зв. десятиденна війна 27.06 – 6.07.1991 р.), яка закінчилася її перемогою, але набрання чинності декларацією незалежності було призупинено на три місяці. Першими незалежність Словенії визнали ФРН та Італія. Шлях Хорватії до незалежності виявився значно складнішим і кривавішим через прояви крайнього націоналізму з обох боків та прагненням керівництва СФРЮ зберегти цю республіку у своєму складі, зважаючи на значну сербську громаду. Війна за незалежність Хорватії тривала з березня 1991 р. до листопада 1995 р., внаслідок чого загинуло 20 тис. осіб з обох боків (з них 12-15 тис. хорватів) [1]. Юридично незалежність Хорватії була проголошена 25 червня 1991 р. за результатами травневого референдуму. Країни Європи спочатку не визнавали Хорватію як державу з метою запобігання ескалації конфлікту (першою це зробила Ісландія, а потім ФРН) [2].

Політичний розвиток Хорватії після здобуття незалежності був складним. В 90 рр. ХХ ст., у період війни за незалежність із Сербією та збройним конфліктом у Боснії, у Хорватії спостерігалися авторитарні тенденції, які уособлював тодішній президент Франйю Туджман. Після закінчення війни та відновлення територіальної цілісності країни в 1995 р. авторитарні тенденції почали зникати і були остаточно ліквідовані після смерті Ф. Туджмана в 1999 р. Саме цей політик заснував у 1990 р. партію Хорватська демократична співдружність (ХДС), яка знаходиться при владі в країні з 1990 р. і до сьогодні (окрім періоду 2000-2003 рр., коли до влади прийшла ліволіберальна коаліція). На відміну від 90 рр. ХХ ст., коли ХДС відрізнялася крайнім націоналізмом, в наш час вона суттєво оновилася, демократизувалася і перейшла на позицію поміркованого консерватизму. В умовах внутрішнього миру хорватський президент і ХДС отримали можливість відмовитися від авторитарного стилю управління і розпочати демократичні реформи в усіх сферах суспільного життя [3, 900]. По закінченні війни популярність як президента, так і провладної партії почали поступово падати. Неспроможність уряду ефективно вирішити соціальні та економічні проблеми, корумпованість владних органів, непрозорість приватизаційних процесів у країні були головними складовими поразки ХДС на парламентських виборах 2000 р. та приходу до влади опозиційних сил. З приходом на посаду

президента С. Месича відбулось прийняття поправок до конституції (зміна форми правління, ліквідації верхньої палати парламенту). Проведено реформу спецслужб, що значно зменшило їхній вплив на політичне життя країни. Після приходу до влади опозиційних до ХДС сил одразу ж було проведено ревізію приватизації, яка була проведена зі значними порушеннями за часів правління Ф. Туджмана і притягнуто до суду ряд олігархів [4, 10-11]. Останні парламентські вибори в Хорватії відбулися у 2007 р., і на них знову перемогла ХДС. У 2003-2009 рр. прем'єр-міністром був лідер цієї партії Іво Санадер, а після його відставки у 2009 р. цю посаду обійняла Ядранка Косор [2].

За формою правління відповідно до Конституції 1990 р. Хорватія – парламентсько-президентська республіка. При цьому С. Бостан вважає, що ця держава максимально наближена до свого юридичного прототипу [5, 24]. У деяких джерелах вказано, що після змін до конституції країни 2000 р. Хорватія стала парламентською республікою [6, 218]. Водночас аналіз повноважень президента і уряду цієї країни дає, на наш погляд, підстави вважати її змішаною, так званою парламентсько-президентською республікою, а до 2000 р. була президентсько-парламентська. Аналогічно вважає В. Шаповал [7, 114-115]. Обсяг повноважень президента (зокрема його вплив на формування і діяльність уряду) зменшився, натомість зросли повноваження парламенту, включаючи вплив на уряд. За формою адміністративно-територіального устрою Хорватія – унітарна держава [8].

За конституцією Хорватії вищий законодавчий орган – Сабор (парламент), який обирається на основі прямого, загального і рівного виборчого права строком на 4 роки. У період 1991-2002 рр. він складався з двох палат – Палати представників і Палати Жупанів (громад). Нині Сабор є однопалатним і складається зі 153 депутатів (за Конституцією він має налічувати від 100 до 160 депутатів) [8; 9]. Хоча в деяких сучасних українських [3, 896; 10, 18] та російських [11, 861] довідниках стверджується, що Хорватія – республіка з двопалатним парламентом. Закони в Хорватії ухвалюються простою більшістю голосів депутатів, але окремі закони (які стосуються виборчої системи, організації, компетенції та діяльності місцевого самоврядування і адміністрації, прав людини тощо) повинні прийматися Сабором більшістю в 2/3 голосів всіх його членів. Депутати парламенту мають право направляти питання уряду і окремим міністрам. Сабор може дозволяти уряду на термін не більше одного року регулювати декретами окремі питання, які стосуються його компетенції, за винятком обмежень, визначених Конституцією. Закони промульгує Президент Республіки протягом 8 днів з дати, коли вони були прийняті парламентом.

Главою держави в Хорватії є Президент Республіки, який обирається безпосередньо громадянами строком на 5 років (ст.95 Конституції Хорватії) [8]. З 2010 р. президентом Хорватії є представник соціал-демократів Іво Йосипович. Президент представляє Республіку всередині країни і за кордоном, відповідає за дотримання Конституції, гарантує спадкоємність і єдність Республіки та належне функціонування органів державної влади (ст.94 Конституції Хорватії). Президент призначає вибори парламенту і відповідно до Конституції референдуми; здійснює помилування; присвоює державні нагороди; надає мандат на формування уряду особі, яка на основі розподілу місць у парламенті, користується довірою більшості від загального числа депутатів. У сфері зовнішніх зносин Президент спільно з урядом та парламентом розробляє і здійснює зовнішню політику, призначає і відкликає послів, відкриває дипломатичні представництва за кордоном країни (ст.98-99 Конституції Хорватії). У визначених Конституцією Хорватії випадках за наявності контрасигнатури прем'єр-міністра Президент може видавати наказ про використання армії без оголошення військового стану.

Президент може видавати укази, які мають силу закону під час військового стану або у випадку безпосередньої небезпеки для незалежності та єдності Республіки, або коли органи державної влади позбавлені можливості нормально виконувати свої конституційні обов'язки. У період, коли Президент використовує такі повноваження, парламент не може бути розпущений. Президент Республіки може за пропозицією уряду і за наявності контрасигнатури Прем'єр-міністра розпустити Сабор (після консультації з його головою), якщо він висловив вотум недовіри уряду або протягом 120 днів не схвалив державний бюджет. Президент не може розпустити парламент, якщо проти нього порушена процедура імпичменту. За порушення конституції Президент Хорватії може бути усунутий з посади в порядку імпичменту (за рішенням 2/3 депутатів та наявності висновку Конституційного Суду, ухваленого 2/3 суддів)

(ст.105 Конституції Хорватії). До конституційних змін 2000 р. обсяг повноважень Президента був значно ширшим) [10, 18-19].

Виконавча влада в Хорватії здійснюється урядом, склад якого затверджує парламент. Уряд складається з Прем'єр-міністра, віце-прем'єрів, міністрів та інших членів. Він видає декрети відповідно до Конституції і законів, представляє парламенту законопроекти та проект державного бюджету, реалізує закони й інші акти, прийняті парламентом. Уряд відповідальний перед парламентом (ст.109 Конституції Хорватії). Члени уряду пропонуються особою, якій Президент Республіки довірив мандат на формування уряду. Якщо прем'єр-міністр не в змозі сформувати уряд у встановлений період або якщо уряд не отримав вотуму довіри від парламенту, Президент Республіки доручає формування уряду іншій особі. Якщо ж і після цього уряд не вдається сформувати, Президент Республіки призначає тимчасовий безпартійний уряд і одночасно оголошує дострокові вибори парламенту. Прем'єр-міністр, його заступники і члени уряду несуть солідарну відповідальність за рішення, прийняті урядом, і особисту – за відповідні сфери своєї роботи (ст.115 Конституції Хорватії). Відразу ж після формування уряду або через 30 днів після прийняття мандата, прем'єр-міністр повинен представити уряд і його програму в парламенті з метою отримання вотуму довіри. Призначення Прем'єр-міністра і членів уряду вважається прийнятим, якщо йому буде висловлено довіру більшістю всіх членів Сабору. Відповідно до рішення хорватського парламенту про довіру уряду, Президент Республіки приймає рішення про призначення прем'єр-міністра (потрібна також контрасигнатура голови парламенту), який, у свою чергу, приймає рішення про призначення членів уряду. Питання про вотум довіри прем'єр-міністру, уряду або його окремим членам може бути поставлено за пропозицією принаймні 1/10 депутатів Сабору. Голосування про вотум довіри уряду може також вимагати сам Прем'єр-міністр. Вотум недовіри вноситься більшістю голосів від загальної кількості депутатів. У разі винесення вотуму недовіри прем'єр-міністру чи уряду в цілому прем'єр-міністр подає прохання про відставку Президенту Республіки, який повинен розпустити уряд. Вотум недовіри окремому члену уряду не тягне його обов'язкової відставки [11, 862].

Суспільно-політичні та економічні зміни в Словенії проходили в умовах національної злагоди щодо нових цілей розвитку, взаємодії та співпраці між старою та новою політичною елітою суспільства [3, 744-745]. Першим президентом Словенії після здобуття незалежності став Мілан Кучан. Словенія стала членом ООН у 1992 р., членом Ради Європи в 1995 р. Політична ситуація в Словенії відрізняється стабільністю, у країні забезпечується верховенство права і дотримуються основні права людини (включаючи права етнічнонаціональних меншин). Загалом за ступенем демократичності Словенія є лідером серед усіх держав ЦСЄ (поряд із Чехією) [12]. Гострих політичних потрясінь або криз у цій державі не було.

Механізм політичної влади в Словенії схожий з хорватською моделлю, але ця держава за конституцією 1991 р. є парламентською республікою [13]. Законодавча влада належить двопалатному парламенту. Нижня палата (Державні Збори) складається з 90 депутатів, при цьому 88 з них обираються за пропорційною системою, а ще два депутати, які представляють італійську та угорську меншини, обираються за мажоритарними округами. Термін повноважень Державних Зборів – 4 роки. Верхня палата (Державна Рада) складається із 40 членів, які представляють професійні групи та місцеві громади. Фактично 22 члени цього органу обираються від муніципалітетів, а інші – від громадських організацій, профспілок та роботодавців [11, 710]. Термін повноважень Державної Ради – 5 років, а її функції суттєво обмежені: вона може лише вносити законопроекти на розгляд Державних Зборів; давати висновки з усіх питань, що входять до компетенції Державних Зборів; вимагати повторного розгляду закону Державними Зборами перед його проголошенням (відкладальне вето); вимагати призначення референдуму або проведення розслідування з питань публічного значення (ст.97 Конституції Словенії) [14]. Чимало словенських юристів та політологів тривалий час вважали національний парламент фактично однопалатним, а Державну Раду – специфічним консультативно-дорадчим органом. У 2008 р. Конституційний Суд Словенії поставив у цій суперечці крапку, постановивши, що парламент країни є двопалатним [15]. Про двопалатність парламенту Словенії зазначається в інших джерелах [16]; так вважали й деякі українські дослідники [6, 191].

Главою держави в Словенії є Президент Республіки, який обирається прямими виборами на 5 років (не більше двох термінів). Він має в основному представницькі функції, зокрема, призначає вибори, підписує закони, нагороджує державними нагородами, приймає вірчі грамоти послів, здійснює помилювання. У випадках, визначених Конституцією, Президент може розпустити Державні Збори (ст.107 Конституції Словенії). У випадку смерті, відставки або усунення Президента з посади, його функції виконує Голова Державних Зборів.

Виконавчу владу в Словенії здійснює уряд. Президент Республіки після консультацій з керівниками парламентських фракцій пропонує Державним Зборам кандидатуру голови уряду (прем'єр-міністра). Голова уряду обирається Державними Зборами більшістю голосів від загального числа депутатів. Якщо кандидатура не отримує необхідної більшості голосів, Президент Республіки може після проведення повторних консультацій протягом 14 днів запропонувати іншу або ту ж кандидатуру; кандидатури також можуть пропонувати парламентські фракції або групи чисельністю не менше десяти депутатів. Якщо протягом цього терміну надходить кілька пропозицій, по кожній з них проводиться окреме голосування: спочатку – по кандидатурі, запропонованій Президентом Республіки, потім – по інших кандидатурах в порядку їх висунення. Якщо жоден з кандидатів не обраний, Президент Республіки розпускає парламент і призначає нові вибори [14]. Міністри призначаються і звільнюються Державними Зборами за поданням голови уряду (ст.112 Конституції Словенії). Прем'єр-міністр забезпечує єдність політичного та адміністративного напрямів діяльності уряду і координує роботу міністрів. Уряд несе політичну відповідальність перед Державними Зборами; міністри несуть солідарну відповідальність за діяльність уряду, а, окрім того, кожен міністр несе відповідальність за діяльність свого міністерства. Повноваження голови уряду і міністрів припиняються, коли після виборів збираються на сесію нові Державні Збори, а повноваження міністрів припиняються також у разі припинення повноважень голови уряду з якоїсь іншої причини і у зв'язку із відставкою міністра. Парламент може також висловити вотум недовіри окремому міністру, наслідком чого є його відставка. Державні Збори можуть висловити недовіру уряду, обравши більшістю голосів від загального числа депутатів нового голову уряду. Це так званий „конструктивний вотум недовіри” [11, 711]. При цьому діючий голова уряду зміщується, але разом зі своїми міністрами продовжує виконувати свої обов'язки до складання присяги новим урядом (ст.116 Конституції Словенії). Словенська Конституція передбачає можливість направлення депутатами інтерпеляції уряду або окремим міністрам. На останніх парламентських виборах, які відбулися в Словенії у 2008 р., перемогли соціал-демократи, лідер яких Борат Пахор став прем'єр-міністром країни. Найбільш впливовою опозиційною партією в цій державі є праволіберальна Словенська демократична партія [13].

Доцільно також проаналізувати ключові політико-правові індикатори розвитку цих держав. Так, за даними Transparency International, рівень корупції в Словенії у 2010 р. склав 6.4 бала (у 2004 р. – 5.9), тобто за роки членства в ЄС скоротився і є нижчим, ніж в багатьох „старих” членах ЄС (Іспанія, Італія, Португалія, Греція). У Хорватії рівень корупції значно вищий (4.1 бала; нижче ніж у Болгарії та Румунії), але все ж спостерігається тенденція до її скорочення (в 2005-2006 рр. – 3.4 бала) [17]. Згідно з даними Freedom House, загальний індекс демократичності Словенії у 2010 р. склав 1.93 бали (1 бал – найвища демократичність, 7 – мінімальна), і це найвищий показник серед країн ЦСЄ. Словенія оцінюється як консолідована демократія, натомість Хорватія – як напівконсолідована (індекс 3.71; рівень Сербії), поступаючись Болгарії та Румунії [18]. У рейтингу незалежності правосуддя Всесвітнього економічного форуму Словенія посідає 56 місце зі 139 держав (4.2 бала; на рівні Португалії та краще, ніж в Чехії), а Хорватія – 97 місце (3.1 бали; на рівні Гондурасу, але краще ніж у Болгарії) [19]. В рейтингу свободи преси неурядової організації „Репортери без кордонів” за 2010 р. Словенія посідає 46 місце з 13.44 балами (0 балів – це відсутність тиску на пресу), Парадокс в тому, що за останні 8 років ситуація зі свободою преси в цій країні чомусь погіршується (в 2005 р. – 1 бал). В Хорватії ситуація дещо гірша (17.5 бала; рівень Ботсвани) і те ж має тенденцію до погіршення (у 2002 р. – 8.75 бала; у 2008 р. – 8.5 бала) [20].

Економічний розвиток цих держав у 90 рр. ХХ ст. був доволі складним, при цьому Словенія набагато легше і швидкіше перейшла до ринкової економіки, порівняно з Хорватією, хоча за часів СФРЮ ці дві республіки були найзаможнішими. У наш час ВВП на д.н. у цих державах (в доларах США за ПКС) такий: Словенія – 27 900, а Хорватія – 17 608 [21]. Таким чином, Словенія є найзаможнішою державою ЦСЄ, а Хорватія випереджає таких членів ЄС, як

Болгарія, Румунія та Польща. Середня зарплата в Словенії складає більше 1 000 євро на місяць, у той час як у Хорватії – близько 700 євро [22]. Водночас світова фінансово-економічна криза доволі боляче вдарила по Хорватії: ВВП держави скорочується три роки поспіль, зовнішній борг сягає 100% ВВП, а безробіття – майже 18%. Бюрократична система Хорватії оцінюється як малоефективна, а судова система реформується занадто повільно [23; 24]. Міжнародні правозахисні організації критикують владу Хорватії за пасивність у розслідуванні злочинів, вчинених етнічними хорватами під час війни та фактичну безкарність багатьох військових. Лише у 2003 р. були ухвалені закони, які забороняють дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації в сфері зайнятості та освіти. Досить поширені випадки дискримінації ромів та етнічних сербів, які втекли або були вигнані з місць проживання під час війни [25]. Переговори про вступ до ЄС були призупинені взимку 2008 р. через прикордонний спір зі Словенією і відновлені у 2010 р. Після останніх переговорів з Єврокомісією спірні моменти були узгоджені, і вступ Хорватії до ЄС запланований на 1 липня 2013 р. [26].

Проведений в статті аналіз дозволяє зробити такі висновки.

Хорватія та Словенія здобули незалежність на початку 90 рр. ХХ ст. внаслідок розпаду СФРЮ, при цьому для Хорватії це супроводжувалося війною із Сербією та місцевими сербськими сепаратистами. У 90 рр. у цих країнах були сформовані основні інститути представницької демократії, сформовані конституційні суди, запроваджена реальна багатопартійність, створені незалежні ЗМІ, проведені вільні парламентські та президентські вибори, ухвалені конституції. Шлях Словенії до незалежності був відносно безболісним. У Хорватії діє конституція 1990 р., а в Словенії 1991 р. Законодавство обох держав у цілому відповідає європейським стандартам, маючи національну специфіку.

У наш час за всіма ключовими економічними та політико-правовими індикаторами Словенія суттєво випереджає Хорватію і є лідером серед країн ЦСЄ (поряд із Чехією). Проведення низки важливих реформ дозволило Словенії у 2004 р. приєднатися до НАТО та до ЄС. Вступ Хорватії до Євроспільноти запланований на 2013 р. За формою правління Словенія – парламентська республіка, а Хорватія – змішана (парламентсько-президентська). Обидві держави є унітарними і не мають у своєму складі автономій. У конституцію Хорватії зміни були внесені один раз у 2000 р. (обмеження повноважень президента і перетворення парламенту на однопалатний). У Словенії, зважаючи на обсяг повноважень Державної Ради, тривалий час йшла дискусія про те, чи є парламент країни двопалатним (позитивну відповідь дав лише Конституційний Суд у 2008 р.). ЄС, Рада Європи та неурядові організації неодноразово критикували владу Хорватії за незадовільне співробітництво з Гаазьким трибуналом з колишньої Югославії щодо видачі осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів проти людства і військових злочинів під час війни в Боснії. Поряд з економічними причинами, саме це тривалий час було основною перепорою на шляху членства Хорватії в ЄС.

Політико-правовий досвід Словенії та Хорватії є вельми корисним для України і має бути врахований при проведенні відповідних реформ у нашій державі та набутті членства в Євросоюзі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Croatian_War_of_Independence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Croatian_War_of_Independence
2. Politics_of_Croatia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Croatia
3. Світова історія ХХ століття. Енциклопедичний словник / За редакцією Ігора Підкови та Романа Шуста. – Львів: Літопис, 2008. – 976 с.
4. Кузнецов Є.В. Здобуття незалежності та суспільно-політичний розвиток Хорватії у 1990-2005 рр.: автореф. дис... канд. іст. наук: спец.: 07.00.02 „всесвітня історія” / Кузнецов Євгеній Володимирович; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. – 18 с.
5. Бостан С.К. Форма правління сучасної держави: теоретико-правові засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.01 „теорія та історія держави і

- права; історія політичних і правових учень” / Бостан Сергій Костянтинович; Київськ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2008. – 36 с.
6. Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): навч. посібник / М.М. Кріль. – К.: Знання, 2008. – 284 с. – Бібліогр.: С. 269-272.
  7. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М. Шаповал. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 496 с. – Бібліогр.: С. 361-363.
  8. Конституція Республіки Хорватія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/croatia/croatia-r.htm
  9. Croatia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hr.html>
  10. Бостан С. Конституційне реформування державного правління: досвід Республіки Хорватія / Сергій Бостан // Право України. – 2004. – № 12. – С. 16-19.
  11. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник / Отв. ред. А.Я. Сухарев. – [3-е изд., исправл. и доп.]. – М.: НОРМА, 2003. – 976 с.
  12. Democracy Index 2010. Democracy in Retreat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf
  13. Politics_of_Slovenia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Slovenia
  14. Конституція Словенії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/slovenia/slovenia-r.htm
  15. Politika_Slovenije [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sl.wikipedia.org/wiki/Politika_Slovenije
  16. Slovenia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html>
  17. Індекс сприйняття корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_сприйняття_корупції
  18. Nations in Transit 2010 Tables [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.freedomhouse.org/images/File/nit/2010/NIT-2010-Tables-final.pdf>
  19. The Global Competitiveness Report 2010-2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
  20. Індекс свободи преси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_свободи_преси
  21. Gross domestic product based on PPP per capita [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=56&>
  22. Из республик Югославии самая высокая зарплата в Словении [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.rin.ru/news/110515/>
  23. Human_rights_in_Croatia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Human_rights_in_Croatia
  24. Background Note: Croatia / Official Name: Republic of Croatia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.state.gov/md3166.htm>
  25. Croatia / Amnesty International Report 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amnesty.org/en/region/croatia/report-2010>